

MEMO

Aan : Algemeen Bestuur
Datum : 23 maart 2023
Steller : Brandweezorg / Risicobeheersing
Betreft : Natuurbrandbeheersing in Noord-Brabant
Bijlagen : 1

Aanleiding

Tijdens de vergadering van het Algemeen Bestuur op 14 december jongstleden is kort gesproken over het onderwerp natuurbrandbeheersing. Naar aanleiding van de bespreking is de behoefte geuit om meer inzicht in het dossier te verschaffen en de bestuurlijke betekenis daarvan te duiden.

Dit memo beschrijft de regionale duiding van het risico op natuurbrand, schetst eerdere ontwikkelingen binnen VRBN en de toekomstige (landelijke) ontwikkelingen.

Doelen van natuurbrandbeheersing

Natuurbrandbeheersing richt zich op het voorkomen van slachtoffers, waarborgen van de maatschappelijke continuïteit en het voorkomen van onherstelbare schade (aan kwetsbare natuur).

Eerdere ontwikkelingen

Branden op de Strabrechtse Heide (2010) en Kalmthoutse Heide (2011) en rapporten van de Inspectie hebben geleid tot het instellen van de Brabantse Taskforce natuurbranden met deelname van de drie Brabantse Veiligheidsregio's. Dit leidde in 2015 tot introductie van de Risico Index Natuurbranden (RIN) en tot overleggen tussen natuurbeheerders, gemeenten en brandweer in gebiedscommissies (voorheen driemanschappen).

De evaluatie naar aanleiding van een natuurbrand in de Peel (2020)¹ bracht een aantal inzichten:

- Meer aandacht geven aan natuurbrandpreventie bij het vaststellen van natuurdoelstellingen;
- Gebiedscommissies moeten versterkt worden en meer inhoud krijgen;
- Het provinciaal natuurbeleid moet de noodzaak van natuurbrandpreventie en bestrijding verinnerlijken;
- De verdeling van verantwoordelijkheden rondom natuurbrandpreventie en -bestrijding moet worden verduidelijkt. Het stellen van bindende regels hierover moet worden onderzocht;
- De terreinbeheerder moet voldoende financiële middelen hebben om maatregelen ten behoeve van natuurbrandpreventie te implementeren.

In 2021 is in een bestuurlijke werkconferentie een stap gezet naar van driemanschap naar gebiedscommissie door de CdK. Hiermee is een aanzet gemaakt tot verbreding van het aantal partners om met urgentie aandacht te vragen voor het dossier via de lijn van burgemeesters / voorzitter gebiedscommissies. Deze werden aangespoord om de gebiedscommissies bij elkaar te roepen en hierover met regelmaat te rapporteren. De CdK heeft de rapporten bij de trekkers van de verschillende gebiedscommissies opgevraagd vanuit haar regierol.

In 2020/21 hebben verschillende gebiedscommissies met natuurbeheerders en partijen aan tafel gezeten. Daarnaast zijn op enkele plekken inzetoefeningen gedaan in samenwerking tussen partijen.

¹ <https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/eb19ec87-463a-47cc-bea3-fdc39e187124?documentId=8f690961-e189-41d8-bde1-ab3d5b473816&agendatItemId=f2caef63-6336-47ff-b398-69211ebc50a3> geraadpleegd 30 januari 2023

Binnen het verzorgingsgebied van Brabant-Noord zijn onderstaande gebiedscommissies actief. Een gebiedscommissie richt zich op een samenhangende aanpak van natuurbrandbeheersing en preventie in een bepaald gebied.

- Loonse en Drunense Duinen (trekker: burgemeester gemeente Loon op Zand), relatie met Heusden en Vught
- Maashorst/Reekerheide (trekker: burgemeester gemeente Maashorst), relatie met Oss, Bernheze en Land van Cuijk
- Boswachterij Sint Anthonis (trekker: burgemeester gemeente Land van Cuijk)
- Vughtse Landgoederen (trekker: burgemeester gemeente Vught), relatie met Sint-Michielsgestel, Boxtel
- Overloonse Duinen (trekker: burgemeester gemeente Land van Cuijk)
- Kampina (trekker: burgemeester Oisterwijk), relatie Boxtel.

Rol VRBN / BBN

De brandweer is een van de vaste deelnemers aan een gebiedscommissie. Vanuit die rol is in verschillende gebiedscommissies deelgenomen en in het geval van de Loonse- en Drunense duinen regio-overstijgend. Brandweer Brabant-Noord richt zich in de operationele taakuitvoering op dit moment op twee hoofdtaken als het gaat over dit onderwerp, namelijk:

1. *Advisering in het kader van een veilige en gezonde leefomgeving*
Veiligheidsregio's adviseren over veiligheidsrisico's en het voorkomen, beperken en bestrijden van incidenten en crisis. Zo ook bij gemeentelijke Omgevingsplannen, na invoering van de Omgevingswet. Natuurbrand is een thema in het regionaal risicoprofiel en valt daarmee onder een van de risico's die aandacht behoeven in het gemeentelijke Omgevingsplan. VRBN kan adviseren op basis van de Risico Inventarisatie Natuurgebieden (RIN) over bijvoorbeeld het verbeteren van bereikbaarheid in het natuurgebied, optimaliseren van vluchtmogelijkheden en het uitvoeren van risicocommunicatie.
2. *Repressieve slagkracht*
Op dit moment is een drietal pelotons natuurbrandbestrijding operationeel. Deze pelotons kunnen worden ingezet bij een defensieve bestrijdingsstrategie en zijn beschikbaar voor bovenregionale inzetten. Indien er sprake is van een droge periode is geborgd dat er voldoende restdekking de eigen regio operationeel overeenind blijft indien er sprake is van interregionale inzet.

Oprichting handcrew

De zes zuidelijke veiligheidsregio's hebben in 2022 samen een tweede handcrew, als onderdeel van het landelijk specialisme, opgericht om mogelijke natuurbranden snel en effectief te bestrijden. Dit landelijke specialistische team ondersteunt de brandweer door het vuur in moeilijke begaanbare natuurgebieden te voet te bestrijden. Door de oprichting van deze tweede handcrew is de brandweer beter voorbereid op meerdere gelijktijdige natuurbranden. BBN heeft hierin een coördinerende rol.

Overige actoren

Door het veranderend klimaat is het risico op onbeheersbare branden substantieel hoger geworden in de laatste tien jaar. Lastige en gelijktijdige natuurbranden gaan vaker voorkomen. Voorbeelden van klimaatveranderingen:

- a. Top 10 zonnigste jaren van de laatste 300 jaar: 8 daarvan in laatste 20 jaar. Brandseizoen wordt langer en intenser.
- b. In 2020 nieuw april droogte-record met Relatieve Luchtvochtigheid van 13%.
- c. We zien in Nederland natuurbrandgevaar die we gewend zijn in mediterrane landen. Er is sprake van hogere temperaturen en lagere luchtvochtigheid.

Natuurbrandgedrag wordt bepaald door topografie, meteorologie en vegetatie, de zogenoemde natuurbranddriehoek. Wij kunnen natuurbrandgedrag alleen beïnvloeden op basis van vegetatie (landschapsbeheer en inrichting, oftewel preventief). Alle landen in Noordwest-Europa zien deze veranderingen en alle landen, en dus ook Nederland, moeten zich in de breedte hierop gaan voorbereiden.

Vanuit de Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio (RCDV) is ingezet op het oprichten van een taskforce Natuurbrandbeheersing. Deze taskforce richt zich op het opstellen van een nieuwe visie op natuurbrandbeheersing en een structurele inrichting/inbedding van het thema natuurbrandbeheersing, waarbij het bevorderen van proactie/preventie een nadrukkelijke rol krijgt. De taskforce draagt zorg voor een uitvoeringsorganisatie, financiële dekking en een 'governance' waarin (bij)sturen, besluitvorming en bewaken van de voortgang worden belegd. Overwogen wordt om ook het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit LNV) te betrekken in de taskforce.

De visie en structurele inrichting zullen worden vormgegeven rondom drie sporen:

1. Bevorderen brede aandacht voor proactie en preventie;
2. Brandweer inhoudelijk: slimme en slagvaardige repressie;
3. Onderzoek en kennisontwikkeling.

Een belangrijke basis waarop de taskforce haar activiteiten richt is een Landelijk Crisisplan Natuurbrandbeheersing (LCNB). Het opstellen van dit planfiguur helpt bij de beheersing van natuurbrandrisico's: Het geeft de betrokken partijen houvast en duidelijkheid welke maatregelen in responsfase (met inachtneming van uitvoerbaarheid hiervan) wanneer genomen (kunnen) worden, wie hier verantwoordelijkheid voor draagt en bevoegd is en wie hierover communiceert.

Landelijke crisisplannen worden ontwikkeld voor risico's met bovenregionale en landelijke gevolgen die gezamenlijke voorbereiding vereisen van Rijk en veiligheidsregio's in afstemming met overige betrokken crisispartners, waaronder aanbieders van vitale processen. Het LCNB is overkoepelend, kader stellend en gericht op de hoofdlijnen die noodzakelijk zijn voor bovenregionale en landelijke samenwerking.

Bij het werken aan de beschreven doelen van natuurbrandbeheersing wordt een adequaat wettelijk kader als een gemis ervaren. Vanuit de CdK Noord-Brabant, Limburg en Gelderland loopt er een traject met het Ministerie van LNV om tot een wettelijk normenkader te komen voor natuurbeheer en ruimtelijke ordening. Doel is vooral om te komen tot een gezamenlijke aanpak vanuit een integrale gedachte. Samenhang tussen veiligheid, natuurbeheer en ruimtelijke ordening is nodig om te anticiperen op de natuurbranden van de toekomst en soms al het heden.

Maatgevend scenario natuurbrand

Op dit moment wordt het Regionaal risicoprofiel geactualiseerd en staan we aan de vooravond van een nieuwe beleidsperiode. Natuurbranden hebben en gaan een steeds grotere maatschappelijke ontwrichting veroorzaken. Dit heeft gevolgen voor mens, natuur, de vrijetijdseconomie en de infrastructuur (vitaal en mobiliteitsinfra). Daarnaast zien we een steeds grotere kans op gelijktijdigheid van natuurbranden. Als het bij ons droog is, is aannemelijk dat dat op andere plaatsen ook zo is. Het probleem dat alsdan ontstaat zit hem vooral in de gelijktijdigheid en de lange duur van dit soort branden als ze groot worden. Dat heeft effecten op de repressieve inzetbaarheid en beschikbaarheid van de brandweer, soms zelfs regio-overstijgend. Dit brengt allerlei operationele en bestuurlijke dilemma's met zich mee. In het vastgestelde Regionaal risicoprofiel (2018) is het onderstaande scenario als maatgevend beoordeeld als het gaat over natuurgebieden.

Bij de scenariobeschrijving wordt uitgegaan van een bosbrand van 200 hectare. Een dergelijke grote brand is uitzonderlijk maar niet ondenkbaar bij een extreem droge periode, een zeer sterke wind en een moeilijk bereikbaar terrein. Het zal vaker gaan voorkomen. Bij extreem droge periodes worden direct

meerdere blusvoertuigen gealarmeerd. Hierdoor blijven de meeste branden beperkt. Ter beeldvorming bij de Meinweg-natuurbrand in 2020 is ruim 200 hectare verloren gegaan. In datzelfde jaar woedde een brand in de Peel. Daarbij is toen 800 hectare verloren.

Conclusie en advies

Concluderend kan worden gesteld dat het thema Natuurbrandbeheersing op diverse overlegtafels de aandacht heeft, zowel binnen de algemene- als functionele keten. Tegelijkertijd bestaan er nog onduidelijkheden/dilemma's/et cetera. Ook hier worden op dit moment gesprekken over gevoerd.

Geadviseerd wordt om uitkomst van de gesprekken aan de diverse overlegtafels leidend te laten zijn bij de eventuele oriëntatie binnen Brabant-Noord. De huidige aanpak door middel van actieve gebiedscommissies, natuurbeoordeling en rapportage over de lijn van de provincie met het vooruitzicht van doorontwikkeling, wordt voor nu als voldoende toereikend geacht. Kanttekening hierbij is dat de ambtelijke capaciteit op dit dossier zowel bij Provincie, gemeenten als Veiligheidsregio beperkt is.